

Reči se mora, da od one dobe, odkar si ljudstvo v razne zборе in zastope neprenehoma zastopnike voli, vse rakovo pot gre, samo številke v davkarskih bukvicah napredujejo. Praktični in v tem oziru modri poslanec g. Lohninger je v 7. seji d. zбора, ko je šlo za povišanje profesor-skih plač v srednjih šolah, tako-le govoril: „S povišanjem plač ima naš dež. zbor dokaj opraviti. Od leta do leta delamo na to, da se stanje uradnikom in profesorjem zboljša. Sklicuje se deloma na to, da je vse dražje postalo. Začeli smo torej z draginjsko priklado. Pred nami je država to storila, mi smo šli za njo. Država se je deloma s tem izgovarjala, da je mnogo deželnih uradnikov, ki so boljše plačani kakor državni, treba torej uravnanja. Mi smo državo posnemali, češ, da ne smemo slabše plačevati kot država. Mi pa še za stopinjo dalje stopimo, češ, da prav dobrih moči pridobimo, moramo še več plačati kakor država! Pride zopet država in reče: Dežela več plačuje kot država, torej mora država povišati plače. In tako se vedno svet suče v tem kolobaru, nikdar se pa ne vpraša, ali se množijo tudi dohodki tistih, ki davke plačujejo? ... Vest nam brani dalje iti; davkarske bukvice bodo ljudstvo slednjič podučile, je li prava pot, po kateri mahamo?“

Te skoz in skoz resnične besede nam povedajo vse: Ne vpraša se, kako davke znižati, ampak nakladajo se vedno novi in večji! Ljudstvo vzdihuje, je nezadovoljno, in preseda mu že vsaka volitev, češ, kaj bomo volili, saj je vedno slabše in ne boljše! —

Toda pešanje blagostanja ne prihaja edino le od previsokih davkov. Žalibog moramo reči, da si v mnogih krajih ljudje sami še večjih davkov nakladajo kakor so oni v dačnih bukvicah. Ti davki pa izvirajo iz zapravljenosti in gizdosti. — Pojdi ob nedeljah in praznikih po vaseh, trgih in mestih, in našel boš vse kerme nadevane ljudi, ki se zalivajo z vinom kakor da bi voda bila. Če je kje božja pot bila ali sejem, srečavaš na cesti vinjenih obojega spōla, da se z vozom komaj izogibaš. — Tako gre goldinar za goldinarjem po nepotrebi skoz grlo, in potem se ve da pomanjkuje gotovega denarja za „nesrečno štibro“, in če pritisne davkarski birič, gre kmetija na hoben.

Drug, enako hud vzrok da nam peša blagostanje, je gizdost. Skoro povsod se je poštena narodna obleka domačega pridelka v kraj vrgla in izbrala nova, po najnovejši modi prikrojena in silno draga iz štacua. Lišp je v mnogih krajih tolik, da mladi ljudje po 30—50 gl. in še več vsako leto za novo gizdavo obleko potrošijo. Tako se mladi zarod navadi dragocene gizdosti, si nič ne prihrani, torej se s praznimi rokami ženit gre, in oča mora krvavo trpeti, da zapravljivega sina alj zapravljivo, gizdavo hčer s potrebnim preskrbi, kar pa tem manj tekne, ker so

mladi razvajeni in — previsoko letajo. Tako je novo gospodarstvo že v začetku spodjedeno in pride tem preje na kant, če je — kar se mnogokrat godi — bratom in sestram preveč sporočeno bilo.

To so pglavilni vzroki, zakaj da nam blagostanje na kmetih čedalje bolj peša. Vse to nas pa tudi glasno opominja, misliti na sredstva, kako da se reši, kar se rešiti dá. O tem pa spregovorimo v prihodnjich.

Štajerski dež. zbor.

IX. Seja 17. dec. 1873.

Ta seja bila je tako žalostna za nas štajerske Slovence, da jo moramo kot mrtvaško naznanilo v črni obrobek djati.

Vlada je namreč predlagala premembno postave, dane za realke dné 8. jan. 1870 v tem smislu, da se mora vsak učenec francoskega jezika učiti, vrh tega pa še enega, ki ga odločijo stariši ali oskrbniki učencevi, bodi si angleškega ali slovenskega. — V osnovi štajerskih realk je za francoščino odločenih 27 ur po vseh 7 razredih, za slovenski jezik pa le 8 ur, po 2 na tjeđen, in to le v spodnjih 4 razredih; angleški jezik je v gornjih razredih. Ker §. 11. določno ni povedal, katerega jezika da se učenci morajo učiti, jih je — po besedah Wretschkovega poročila — vsako leto nekaj, in sicer ne samo slovenskih, marveč tudi nemških učencev bilo, ki so si v gornjih razredih namesto francoščine slovenski jezik izvolili za učni predmet. — Ker je učni jezik itak povsod nemški, kar je po našem trdnem prepričanju največa napaka za slov. učence, moramo naravnoč izreči, da je predlagana postava slovensčini bolj na korist, nego na škodo, kajti slovenski stariši in skrbniki bodo vendar toliko sprevidnosti imeli, da učencem stokrat več koristi, ako se slovenskega, kakor pa angleškega jezika učé, in to sprevidijo tudi Nemci sami, kakor je poročevalec povdarjal. Kakor tedaj stvari stojé, je edino le obžalovati, da ni slovensčina obligatna tvarina po vseh 7 razredih.

Postava torej sama ob sebi — ker do slovenskega učnega jezika ne moremo priti — še ni tako huda, dasi je enostranska; hujše je pa to, kako da Nemci in nemčurji o nas sodijo, kajti nam to vse upanje pobija, da bi kedaj do popolne narodne pravice prišli. Slov. poslanci: dr. Dominikuš, dr. Srnc in dr. Vošnjak so storili svojo dolžnost, da so kazali na enostranost določbe zastran slov. jezika, s katerim se — po besedah g. dra. Dominikuša — vedno dela, kakor da je ubog „nebodigatreba“. Da ni nobeden slov. poslanec govoril o potrebi slovenskega kot učnega jezika pri slovenskih učencih, ampak so povdar-

jali le to, da bi naj obligaten predmet bil, se ne more grajati, kajti tirjatev popolne narodne pravice vzbujajo le smeh ali roganje pri večini graške zbornice. Želeli bi pa bili, ko bi bil eden ali drugi naših poslancev prestregel obče znane, jalove ugovore od nemške strani, alj ko bi bil vsaj eden se oglasil potem, ko so naši zagrizeni nasprotniki tako krivično in razžaljivo, brez vsega znanja gledé slovenskega slovstva, o slovenskem jeziku govorili.

Naj podamo nekoliko drobtinic ovsenjaka, ki so nam ga ob tej pritiki nekteri prevzetneži drobili, da se vendar enkrat prepričamo, da — dokler nam taki ljudje pravice delali bodo — nikdar do národne ravnopravnosti ne pridemo. Nemeč Walterskirchen odreka slovenskemu jeziku vso znanstveno veljavo in pravi: „Za stran drugega dež. jezika (slovensk.) mislim, da je zadosti, ako učenec dotlej pride, da zamore „praktično“ v njem govoriti, bolj natanko — po slovnici — se ga pa ni treba učiti, češ, da učenci, prišedši iz slov. strani, že umejo česti „praktično“ slovenski govoriti. V svoji velikonemški hitrici še baron pomislil ni na to, da se je s tem hudo vrezal. V eni sapi namreč pravi, da slovenski učenci dovolj „praktične“ slovenščine iz doma prinesó, ter jim ni treba teoretičnih jezikoslovnih znanosti, potem pa vendar predlaga, da naj bo slovenščina obligaten predmet za one, katerih stariši alj skrbniki to želé. Tedaj „praktična“ slovenščina, t. j. takošna, katerovsak ume! Po tem takem — ker se ni treba po knigi učiti slovenščine, bi naj po mislih Walterskirchna naši tehnikarji, stavbarji itd. blizo takole „praktično“ slovenski govorili, da jih vsakdo ume: „Tukile unterštelate šperbam, da bote na štrebmaver naprej puval! Also, izgrobate boden in frgrobate, pa frkajlate šperbam, pa bo fertig!“ To bo „praktičen“ slovenski jezik, in drugega ne more govoriti človek, ki se ni slovnice in tehniških besed v šoli učil. — Razloček med slovenskim in drugimi jeziki je temu velikonemcu ta, da so v drugih jezicah pisana učena dela, ktere le brati zamore, kdor dotične jezike zna; slovenski jezik pa za drugo ni, kakor da se v njem pogovoriti zamoreš, več se ga pa učiti ni treba. Zatorej predlaga, da naj bo rajši angleški jezik obligaten, slovenski pa le, ako že imajo stariši ali skrbniki poseben pasjon za to.

Omeniti še moramo drugega govornika, namreč poročevalca in dež. šolskega inšpektorja, doktorja itd. itd. Wretschkota, na kterega je dr. Vošnjak mislil, ko je v svojem govoru rekel: „Vlada najde pri svojem potujčevanju (dež. predsednik ugovarja: „Nikakor ne!“) najbolj udanih pomočnikov pri onih odpadnikih (renegatih), ki fanatično proti lastnemu narodu postopajo, naj bi s tem jasno pokazali, da so polnokrvni odpadniki, in s tem dosegli, kar hočejo, da namreč vedno višje in višje stopajo.“ — Alst'n: naš deželni šol. inšpektor Wretschko je bil jezen nad slov. po-

slanci, ki so mu očitali, da je le on to enostransko postavo letos kot c. kr. inšpektor v zbornico potisnil, je rekel med drugim tako in to-le: „Če bi v izvrševanju §. 19. ustava realke po zahtevanju slov. poslancev na narodno podlago se postavile, bi se brž pokazalo, da manjka vseh alj da bolj po pravici rečem, z večine učnih pripomočkov.“ — Ko bi germanizator Wretschko nekoliko poznal dela, ki jih je „Matica Slov.“ izdala, in ko bi si bil k srcu vzel že tačas znani namen kranjskega deželnega zbora, dovoliti 10.000 gld. za izdavanje šolskih knjig, bi ga menda vendar nekoliko sram bilo, tako govoriti. Nam ne menjka toliko učnih pripomočkov, marveč le prilike rabiti jih!

Pri takih nazorih o slov. slovstvu se ni čuditi, ako Valuškov Matiček tudi temu ugovarja, da bi slovenski jezik vsaj iste pravice imel, kakor francoski ter bi se v vseh 7 razredih učil. To ni mogoče — pravi naš inšpektor — češ, da je v slovenščini premalo znanstvene tvarine, ter bi se z obširno porabo slovenščine ne doseglo to, kar se — s francoščino doseže; vrh tega bi pa več slovenskih učiteljev treba bilo! — Zamore li kaj bolj puhlega biti, kakor so ti s trte zviti razlogi? — Ravno tako je z izgovorom: „da ni za slovenščino sposobnih učiteljev, da se torej v premnogih šolah slovenščina suplentom dati mora.“ Zakaj pa predstavljate in odstavljate za slovenščino potrjene profesorje iz Štajerskega? In kako težko da je slovenske učitelje v službo spraviti, o tem bi g. Herman čudnih reči povedati zamogel. V slednji vrsti pa to očitiranje zaradi pomanjkanja slov. učiteljev — vlado zadeva, ona ima za to skrbeti, da jih je zadosti. — Sramotica mora slednjič obleteti človeka, če je res, kar je Wretschko povedal, da je namreč na mariborski realki „večina“ učencev, ki se slovenščine učijo, nemške krvi, kakor se tudi v graški realki največ Nemci (!) slovenščine učé! Kaj pa, ko bi med temi, ki so se v Nemece prekrstili, vsaj v Mariboru z večine pravi Slovenci bili? Če so pa res Nemci, ki bolj čislajo slov. jezik kakor pa Slovenci sami, ne bomo grajali zasleplencev, pač pa tiste, ki so s svojo ponemčevalno politiko Slovence tako daleč spravili, da že ne vedó, ali so tič ali miš.

Walterskirchnov predlog, da se namesto slovenščine postavi kot obligaten predmet angleščina, slov. jezik pa starišem alj skrbnikom na voljo dá, pade pri glasovanju, obvelja pa z večino glasov predlog šolskega odbora, da je ali slovenščina ali angleščina obligaten predmet, kakor namreč stariši ali skrbniki odločijo. — Ali se pa naj v nižjih ali gornjih razredih slovenščina uči, to bodo gospodje dež. šol. sveta še le milostljivo odločili.

Na dnevnem redu je tudi bilo uravnanje plače dež. uradnikom, ki obsega 17 toček z resolucijo, da naj dež. odbor za to skrbi, da se uradni poslovi bolj po prostem naredijo ter se že zdaj

zmanjša število diurnistov, in da se naj, preden se službe vnovič razpišejo, preudari, ali se ne bi dale brez vse škode odpraviti?

Poročevalec Lohninger je v imenu fin. odseka zahteval, da se pred vsem v pretres vzame 17. točka, ki govori o vstanovljenji pokojninske zaloge za uradnike, ki bi se naj ustvarila s tem, da sedanji uradniki od priboljška, prihodnji pa od vse plače 10% za pokojnino puščajo, vrh tega pa oni, ki imajo 1000 gld. plače, 2%, oni pa, ki imajo nad 1000 gld., 3% v pokojninski fond oddajajo! — Ker se pa v predlogih ozira le na nekatere vrste uradnikov, in ker imajo dosedanji uradniki pravico do penziona brez vsega odštevanja od plače, se je vsa postava po predlogu Walterskirchna vrnila odseku v daljne pretresovanje.

Namesto 17. točke je pa bil sprejet predlog Pairhuberjev, ki je na vsako stran modrejši od odborovega, namreč: „Ustanovi se za vse deželne urade pokojninska zaloga s tem, da uradniki procente od svojih plač prikladajo; dež. odboru se pa naroča izdelati pravila, kako napraviti pokojninski fond in kako z njim ravnati. Kot ravnalo mu naj služi, da se pri uradniških plačah, na kolikor temu že pridobljene pravice niso nasproti, procenti že odštevajo od 1. jan. 1874.

Konr. Seidl s tovariši, med katerimi nahajoma tudi Janežiča, stavi predlog, da naj d. odb. opravični red zbornice predela in v prihodnjem zasedanju načrt predloži. To je Seidl še vsako leto predlagal; on bi namreč rad, da se postavi manjše število poslancev za stavljenje predlogov, posebno pa, da je poslancu dovoljeno govoriti še tudi potem, ko mu je vlade namestnik svojo povedal.

Tako skrbi Seidl za — znižanje davkov — oder was.

Gospodarske stvari.

Bučele po zimi.

M. Od zgodne pomladi do pozne jeseni se trudijo bučele dan na dan pri ugodnem vremenu od jutra do večera po travnikih in gozdih, po njivah in gorah, od cvetke do cvetke letaje, žlahtno blago, med in vosek nabiraje. Tako dolgemu delu je primeren tudi dolg počitek. V naših krajih, ko je ajda ocvetela in tudi druge pozne jesenske cvetlice se osule, to je konec septembra, začetek oktobra noter do prvega cvetja pomladi na leski, vrbi, olši, brezi, resju in drugih rano cvetečih rastlinah, neha vsa živejša delavnost bučel in one uživajo počitek dolgega truda. V južnih krajih, za ktere je bučela prav za prav ustvarjena, je to drugače. Pod tamošnjim milim, vedno jasnim nebom, kder je cvetje in sadje o enakem času na

rastlinah, trpi čas počitka za bučele znatno krajše. Ali tudi v teh krajih nastopi leto za letom čas, v katerem bučele, če tudi dosti manj časa, počivajo, in reči smemo, da je počivanje bučelam natorna potreba. Pa to zimsko počivanje ni navidezna smrt kakor pri osah, sršenih in drugih zaželkah, ni popolno otrpnenje in trdo spanje, ampak le znatno zmanjšanje vse delavnosti na najnižjo stopnjo, kar je nasledek mraza, ki tudi, ako doseže previsoko stopnjo, bučelam smrt prinese.

Da si bučele v tem stanu kolikor mogoče največ toplote naredijo in si jo najdalje ohranijo, so zvečeje v tesno kepo grozdu podobno, v kateri se za medenimi zakladi pomikajo. Ko bi jim tedaj ne bilo mogoče, v kepi zarad neprilicne lege satovja do medu priti, morale bi otrpniti in gladu pomreti.

To zimsko počivanje pa ne trpi celi omenjeni čas vedno enakomerno naprej. Ako nastopi pozimi rahlo, toplo vreme, postanejo tudi bučele sopet bolj žive in to večo živost porabijo v to, da se za medom pomikajo, včasih tudi iz panja priletijo, pred bučelnjakom nekoliko sem ter tje pletavajo, prašijo in se iztrebijo. O takem primerljeju sme tudi bučelar pri njih kaj opraviti, če je neobhodno potrebno, sicer naj se pa pri bučelah pozimi vsega ongavljenja rajši izogiba.

V kepo ali grozd stisnjene bučele pa niso popolnoma nedelavne, ampak druga ob drugo se drgaje si toploto delajo in se med seboj pitajo. One namreč, ki so medu najbližje, zajemajo iz celice strd in jo sosedam dalje podajajo.

Ako jih toplo vreme iz zimskega počitka probudi, jim je to o novo padlem snegu zelo nevarno. Mehko vreme jih izvabi iz panja, sneg jih oslepi — v sneg pocepajo in na tisoče poginejo. Treba je takrat žrela ali cele panje na kaki način, na primer s slamnatimi štorjami zasloniti in zakriti, da bučele vremenskega upliva ne občutijo.

Mir in pokoj je bučelam po zimi naj koristnejši; vse nadlegovanje, motenje in dreganje škodljivo in nevarno. Varovati jih gre toraj vsega ropota in nadlegovanja, bodi si po ljudeh ali živalih. Posebno miši, šišmiši, senice, detali in drugi nepovabljeni gosti in nadlegovavci se morajo od panjev odvrčevati. Pri vsakem nadlegovanju se bučele raztekó, grozd zapusté, toplota sred kepe se razkadi, in bučele, ki so se grozda ločile, radovedne, kakošna nevarnost jim preti, otrpnejo, da se nikdar več ne probudijo. Druge bučele se morajo živejše gibati, več povžiti, da sopet potrebne toplote zadobé in nasledek takega nemira je dostikrat griža in velik pomor bučel. Toraj po zimi bučelam mir in pokoj!